

Gebruikersplatform Bentwoud

GPB 22-32

Advies Gebruikersplatform over Ontwikkelperspectief Bentwoud

Totstandkoming van dit advies

Het Ontwikkelperspectief is verspreid onder de gebruikers die zitting hebben in het Gebruikersplatform. Aan hen is gevraagd om vanuit hun doelgroep (achterban) te reageren op de inhoud van het ontwikkelperspectief. Doelgroepen zijn onder andere: fietsers, wandelaars, hondenbezitters, paardenliefhebbers, mountainbikers, natuurliefhebbers, vogelaars, vrijwilligers etc.

Het rapport wordt door veel gebruikers als helder en inspirerend ervaren en biedt een handvat om met nieuwe ontwikkelingen om te gaan en biedt kansen om een gezamenlijk gedragen beeld over het Bentwoud te ontwikkelen. Overheden moeten zich er aan committeren om hiermee de status van het ontwikkelperspectief vast te leggen als richting gevend voor verdere ontwikkeling.

Er zijn veel reacties binnengekomen die wij als bestuur van het Gebruikersplatform gebundeld hebben in dit concept advies. Op basis van de ontvangen reacties zijn drie hoofdpunten vastgesteld die het best aangeven hoe de gebruikers die beleven.

Het gaat om:

1. Bentwoud, een gebied van rust en natuurbeleving
2. Uitbereiding van het recreatief aanbod
3. Vindbaar en herkenbaar Bentwoud

Daarnaast is in een bijlage bij dit conceptadvies een opsomming gegeven van de belangrijkste opmerkingen op het rapport die wij van de gebruikers hebben ontvangen.

Dit advies is in de platformbijeenkomst van 15 september met de gebruikers besproken en met enkele kleine aanpassingen tot een definitief advies omgezet.

Oorspronkelijk plan Bentwoud

Alvorens in te gaan op de specifieke reacties van de gebruikers is het verstandig om toch ook stil te staan bij het ontstaan en de historie van het Bentwoud. Uit de ontvangen reacties blijkt dat de gebruikers graag zien dat aantal aspecten van het oorspronkelijke plan juist nu aandacht moeten krijgen. Het Ontwikkelperspectief biedt, naar hun oordeel, juist nu mogelijkheden om een aantal "weeffouten" uit het verleden te repareren. Zo wordt onder andere het oorspronkelijke padenplan genoemd maar ook de nu ontbrekende verbindingen naar het oosten (Gouwe Bos) en naar het zuiden (Rottemeren).

In het oorspronkelijke plan was sprake van een natte zoutkwel onderdrukkende zone met het karakter van de Oostvaardersplassen en een Oerbos kern aan de Oostkant. Het aanleggen van een waterbuffer die in tijden van droogte het gebied kan vernatten en in tijden van overvloedige regen als buffer kan dienen verbetert ook de natuurwaarden van het Bentwoud. Dit kan alsnog worden gerealiseerd en zou dan iets unieks bieden dat Zuid-Holland nu niet heeft.

Door diverse gebruikers wordt gewezen op het in november 2014 verschenen "Gedachtengoed Bentwoud". Dit door Anne Zuidhof van de Dienst Landelijk Gebied opgestelde stuk is als bijlage bij dit advies gevoegd.

Advies:

- ✚ Neem kennis van de inhoud van dit rapport en bezie bij het verder ontwikkelen van het Bentwoud welke elementen van dit rapport benut kunnen worden om het Bentwoud meer in overeenstemming te brengen met de oorspronkelijke opzet.
- ✚ Betrek het Gebruikersplatform Bentwoud bij het verder vormgeven van het Bentwoud.

Hoofdpunt 1: Bentwoud, een gebied van rust en natuurbeleving

Uit de ontvangen reacties blijkt duidelijk dat het beleven van de natuur, voor alle gebruikers, de essentie van het Bentwoud is. Of je nu fietser, wandelaar, hondenliefhebber en zelfs modelvlieger bent. De grote verscheidenheid van het gebied maakt het voor veel gebruikers aantrekkelijk om er te zijn. En er dus ook om ervan te genieten.

Het Bentwoud onderscheidt zich van andere recreatiegebieden in de regio als een gebied van rust en natuur met nadruk op extensieve recreatie. Die unieke positie wordt in het rapport niet voldoende herkend of benoemd.

De gebruikers maken dan ook duidelijk dat de versterking van de natuurbeleving prioriteit heeft boven het actieve recreatieve element. Zo zijn er vele suggesties waaronder:

- Richt het gebied in als een waterbuffer voor extreem natte en extreem droge periodes.
- Leg poeltjes aan ten behoeve van amfibieën en insecten waarmee het daarmee ook aantrekkelijk wordt voor vogels.
- Breidt de al aanwezige natuurvriendelijke oevers uit. Dit biedt kansen voor meer biodiversiteit en verhoogt de natuurwaarde.
- Ook in de Driehoek zou een uitbreiding van een natte natuurzone moeten worden overwogen.
- Realiseer ecologische verbindingzones met andere dichtbijgelegen natuurgebieden (Gouwe Bos, Voorofsche polder en de Rottemeren).
- Realiseer extra poelen als natuurlijke overgang tussen het moeras en het bos. Dat draagt bij aan een goede natuurbeleving.

Advies:

- ✚ Zorg dat het Bentwoud een beschermde natuur status krijgt die verder gaat dan die van een cat2 recreatiegebied.
- ✚ De gedachte van een "Bent-five" wordt door de gebruikers als een mogelijkheid gezien om het Bentwoud herkenbaar te maken. De keuze van de diersoorten moet weloverwogen gebeuren om het "spotten" van de dieren tegen te gaan.
- ✚ Zorg voor een goed beheer van het Bentwoud door in een duidelijk beheerplan de maatregelen vast te leggen die uitgangspunt voor de toekomst zijn.
- ✚ Betrek het Gebruikersplatform bij elke ontwikkeling die een mogelijk effect heeft op de natuurbeleving in het Bentwoud.
- ✚ Organiseer jaarlijks en tweetal overleggen waarbij het bestuurlijk overleg, Staatsbosbeheer en het Gebruikersplatform het voor dat jaar te ontwikkelen beleid bespreken en evalueren.

Hoofdpunt 2: Uitbereiding van het recreatief aanbod

Opvallend is dat de meeste aandacht van de gebruikers uit gaat naar het versterken van de natuurbeleving en dat men enige uitbreiding van het recreatief aanbod op zich als noodzakelijk zien maar een breed aanbod van intensieve recreatieve voorzieningen of mogelijkheden niet vinden passen bij het versterken van de natuurbeleving.

Er wordt gewezen op de reeds bestaande intensieve recreatieve voorzieningen van het Bentwoud in de Driehoek (Bentjungle, voetbalvelden, Landwinkel), de ontwikkelingen rond Bentpoort (horeca, speeltuin, informatie), de golfbaan, de modelvliegclub, AV47 en de mogelijke komst van een mountainbike parcours.

De gebruikers waarschuwen er wel voor dat een grotere belangstelling voor het Bentwoud als recreatiegebied ook een schaduwkant kent. Hoe dan ook moet ervoor gewaakt worden dat gebruikers van het Bentwoud de natuur ook in de toekomst kunnen blijven beleven zoals deze bedoeld is: in alle rust en stilte met respect voor de flora en fauna.

Zonering recreatieve voorzieningen

Differentiatie tussen gebieden met intensieve recreatie en gebieden met extensieve natuurbeleving wordt als positief ervaren. Doch het rapport richt zich te sterk op voorstellen die met intensieve recreatie te maken hebben waardoor de indruk bestaat dat dat nu overheersend gaat worden. En dat heeft verregaande gevolgen:

- Toenemende bezoekersaantallen leiden tot meer afval, ongewenst gedrag etc.
- Verknoping fiets en wandelpaden leidt tot versnippering en het gevoel van vrijheid en het zelf ontdekken doen afnemen.
- Big five is een leuke vondst maar moet niet leiden tot een doel op zich (spotten) en daarmee samenhangende verstoring.
- De versterking van de open structuur en horsten (begrazingsgebied) mag niet leiden tot meer wandel en ruiterspaden.

Verstandig is ook om de zonering verder uit te werken en te versterken met daarbij een nadruk op natuur en rust in het zuiden en oosten. Met potentie voor meer beleving en recreatie in het noorden en westen. Goed overleg met het gebruikersplatform is een noodzakelijke voorwaarde om dit soort ongewenste neveneffecten te minimaliseren.

Concentreer nieuwe recreatieve voorzieningen zoals bijvoorbeeld een B&B, camping aan de rand van het Bentwoud. Nieuwe recreatieve voorzieningen zouden in principe niet verder dan 100 meter van de openbare weg c.q. parkeerplaatsen worden gesitueerd. De kaart in het rapport suggereert -wellicht onbedoeld- een wel heel bijzonder brede zone (ongeveer 300 meter) voor intensieve recreatievoorzieningen.

Daarnaast wordt door de gebruikers positief gereageerd op het aanbrengen van natuurbelevingspunten. Echter deze mogen geen verstoring veroorzaken voor de rust in dit natuurgebied. De gebruikers zijn beslist geen voorstander voor het bieden van mogelijkheden tot het organiseren van grootschalige evenementen gericht op enkel vermaak.

Overige aandachtspunten en suggesties:

- Verbeter de padenstructuur
- Verbeter de fietsmogelijkheden o.a. naar het begrazingsgebied
- Leg een extra hondenlosloopgebied aan de oostkant van het Bentwoud
- Verbeter de verbindingen naar het Gouwe Bos en de Rottemeren
- Leg een ligweide aan in de buurt van het Kabouterbos

Advies:

- ✚ Ga zorgvuldig om met het verbreden van het recreatief aanbod en zorg dat de verhouding tussen extensieve recreatie en natuurbeleving in balans blijft. Waarbij het karakter van het Bentwoud moet blijven zoals het oorspronkelijk bedoeld was:

“een grootschalig bosgebied dat openbaar toegankelijk is voor verschillende groepen recreanten”. Het Bentwoud moet geen pretpark worden maar juist in de regio een gebied van rust, natuur en extensieve recreatie blijven.

- ✚ Verlies aan bos voor ondersteunende voorzieningen en natuurbelevingspunten moet elders in het Bentwoud gecompenseerd worden. Het zal ten koste gaan van de schaarse open ruimtes. Compenseren met uitbreiding Bentwoud lijkt meer gewenst.
- ✚ Bij uitbreiding van het recreatief aanbod is overleg met en advies door het Gebruikersplatform Bentwoud voorwaarde.
- ✚ De plaatsing van natuurbelevingspunten dient in overleg met het Gebruikersplatform te gebeuren.

Hoofdpunt 3: Vindbaar en herkenbaar Bentwoud

De gebruikers constateren met de opstellers van het rapport dat het Bentwoud nog onvoldoende leeft in de omgeving. Ook zij ervaren dat mensen soms niet weten dat er een Bentwoud is en waar dat ligt. De meeste gebruikers maken gebruik van de toegang Noord en veel minder gebruikers maken gebruik van de toegang West. Terwijl daar toch het kabouterbos is gesitueerd en het kinderbomenbos.

Het beter en vindbaar en herkenbaar maken wordt dan ook met de onderzoekers gedeeld. Het meer op de kaart zetten van het Bentwoud als laagdrempelig recreatiegebied wordt onderschreven. Essentieel voor de vindbaarheid van het Bentwoud is dat er goede verbindingen met andere gebieden gemaakt worden. Zodat de fietser of wandelaar vanzelf in het Bentwoud komt.

- ✓ De westkant is per voet en per fiets goed bereikbaar. Het parkeerterrein is lastig te vinden.
- ✓ Toegang Noord wordt intensief gebruikt en is goed met het openbaar vervoer te bereiken. Verbetering is mogelijk als het initiatief Bentpoort wordt gerealiseerd.
- ✓ De oostkant is op zich ook goed te bereiken met name vanuit Boskoop via De Zijde. Ook vanuit Waddinxveen Noord is het Bentwoud te voet of per fiets te bereiken. Er is echter geen parkeerplaats. En ook de komst van de nieuwe provinciale weg zal de toegang tot het Bentwoud niet bevorderen.

Met name de recreatieve druk bij de parkeerplaats Bentwoud Noord is o.a. door het hondenbos groot. Hier staat ook het initiatief Bentpoort gepland. Dat plan voorziet in realisatie van ca 120 parkeerplaatsen op eigen terrein.

Er wordt aandacht gemist voor duurzaamheid, circulariteit en energieopwekking. Maar ook bijvoorbeeld voor elektrische laadpunten voor fiets en auto. Denk bijvoorbeeld aan zonnepanelen boven de parkeerplaatsen, maar ook streven naar gebruik van hout uit het Bentwoud in de voorzieningen en bouwwerken in het Bentwoud.

Advies:

- ✚ Zorg dat de naast het Bentwoud liggende gemeenten meer publiciteit generen over het Bentwoud.
- ✚ Verbeter de website van het Bentwoud en hou deze levendig door actueel te zijn en te blijven.
- ✚ Schakel scholen en verenigingen (fiets, wandel, natuur etc.) in om het Bentwoud “te beleven”.
- ✚ Organiseer meer excursies eventueel in samenwerking met de Vrienden van het Bentwoud.
- ✚ Betrek het Gebruikersplatform Bentwoud bij het verder uitwerken van het vindbaar en herkenbaar maken van het Bentwoud.

Bijlage: opmerkingen op het rapport

Er is door de gebruikers ook veel gezegd over de inhoud van het rapport. Hier volgt een opsomming van de belangrijkste reacties:

Inleiding

- ✓ De Vrienden van het Bentwoud en het Gebruikersplatform zijn verschillende entiteiten met ieder een eigen rol en verantwoordelijkheid. En daar moet zorgvuldiger mee om worden gegaan.
- ✓ Het Bentwoud kent sinds 2011 een vrijwilligersgroep die voor een deel voor onderhoud en beheer zorgt. In het rapport wordt daar nauwelijks aandacht aan besteed.
- ✓ Diverse geraadpleegde stakeholders (uit het gebied tussen de A12, A5 en N11) hebben weinig betrokkenheid met het Bentwoud (participeren niet).
- ✓ In het rapport wordt op bladzijde 7 op de kaart is de Goudse Model Vlieg Club vermeld in een gebied met extensieve recreatie in de natuur. Op bladzijde 23 is in de toelichting de Goudse Model Vlieg Club niet langer vermeld en is er sprake van extensieve recreatie gericht op natuurbeleving. Houdt dit in dat de Goudse Model Vlieg Club niet langer meer welkom is in het Bentwoud?

Het huidige Bentwoud

Ontstaansgeschiedenis

- ✓ Het Bentwoud was een initiatief van de Dienst Landelijk Gebied niet van de Provincie.
- ✓ Het oorspronkelijke plan van het Bentwoud betrof een natuur- en rustgebied van 1300 ha. De naam Bentwoud is gekozen omdat het in opzet een oerbos zou worden zonder paden.
- ✓ Het Bentwoud zou een interregionaal gebied zijn voor extensieve recreatie waarbij struinen, wandelen, fietsen en het spotten van vogels, klein wild en insecten hoofdactiviteit zou zijn.
- ✓ Als gevolg van bezuinigingen is er oorspronkelijke plan niet gerealiseerd en is het Bentwoud 500ha kleiner geworden.
- ✓ De mogelijke aanleg van een nieuwe provinciale weg aan de oostkant van het Bentwoud leidt wederom tot het inleveren van extra hectares natuur.
- ✓ Het in het rapport veelvuldig gebruikte woord "recreatie" suggereert een ander karakter dan het Bentwoud nu heeft.
- ✓ In het rapport is te weinig aandacht besteed aan de vrijwilligers. Deze gratis menskracht levert voor omwonenden een extra binding op en daarmee een extra hart voor het Bentwoud.

Ruimtelijk karakter

- ✓ Het ten westen van de N 209 gelegen "Driehoek" heeft een heel ander karakter dan de rest van het Bentwoud. Het is vooral een wandelgebied met wat fietspaden. Er zijn sportvelden en er is een landwinkel.
- ✓ Het oostelijk deel van het Bentwoud is vooral een savannegebied met fiets- en wandelpaden en echt rustgebied. Dat lijkt nu verloren te gaan door de mogelijke aanleg van een nieuwe provinciale weg waarbij men er ook voor kiest om de parkeerplaats juist ten westen daarvan aan te leggen terwijl situering daarvan aan de oostkant meer voor de hand ligt.
- ✓ Het Bentwoud is veel kleiner dan 800ha vanwege De Golfbaan, het Landgoed Zee-man en de modelvliegclub.

Regionale ligging

- ✓ De constatering dat het Bentwoud niet verbonden is met andere recreatieve natuurgebieden is juist. Maar daar is de bezuiniging van 2011 de oorzaak van.

- ✓ Aan de Zuidkant zijn mogelijkheden die er eerst niet waren omdat agrariërs er niet over wensten te praten. Nu wel.

Natuur en landschap

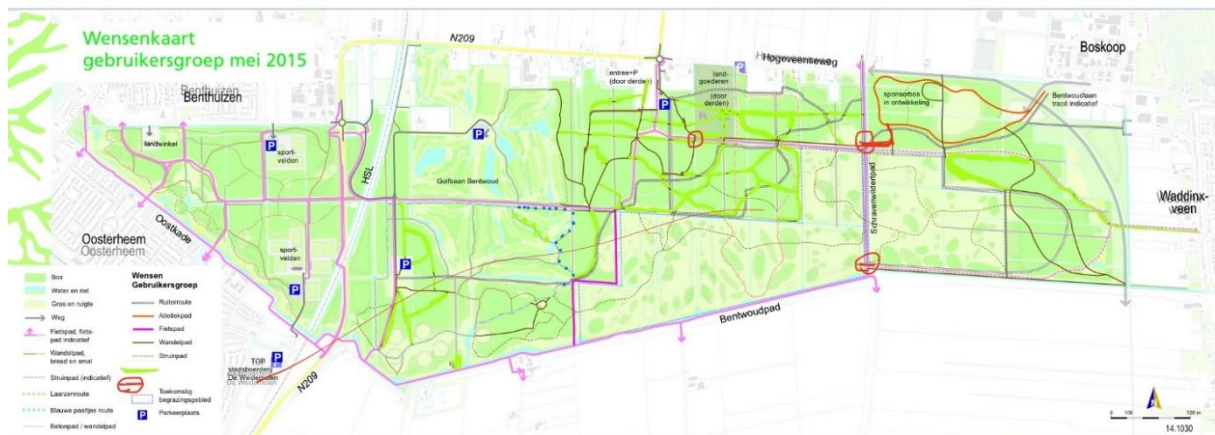
- ✓ Het rapport is gedegen en uitgebreid maar verdere natuurontwikkeling komt er ten opzichte van de recreatieve ontwikkeling bekaaid vanaf.
- ✓ Het gaat in het rapport bijna geheel over een afwisselend bos met hoge natuurwaarden bestemd voor met name recreatie.
- ✓ Er wordt in het rapport veel gekeken naar de belevingswaarde voor de mens en daardoor veel minder voor de natuur (plant en dier).
- ✓ Bent-five wordt als een interessante gedachte gezien om het verhaal van het Bentwoud te ondersteunen maar dan wel vanuit de filosofie: 'een bos in ontwikkeling'.

Perspectief voor het Bentwoud

1. Opwaarderen padennetwerk

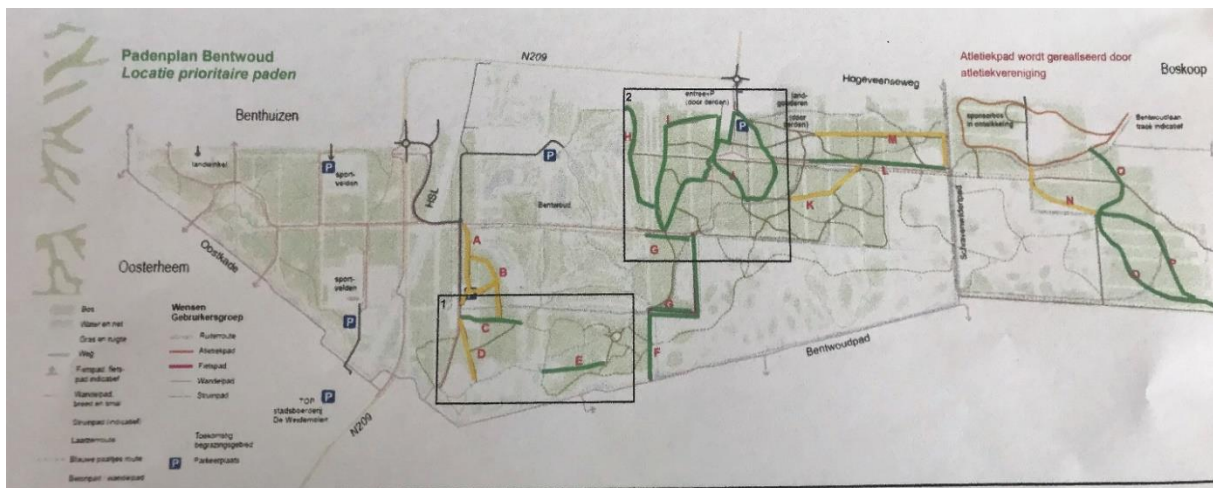
- ✓ Gezien de toenemende drukte in de toekomst aan de noordzijde zou een uitbreiding van het aantal wandel- en fietspaden gewenst zijn. Vanaf de entree aan de noordzijde van het Bentwoud. Zo voorkomt men grote drukte in dat gebied en verspreiden de recreanten zich direct na aankomst. Ook de toegangsweg vanaf de rotonde op de Hoozeveenseweg naar de bestaande parkeerplaats en de parkeerplaats zelf verdient aandacht.
- ✓ Voor wandelaars is het van groot belang dat er een goede route structuur is. Daar ontbreekt op bepaalde plaatsen in het Bentwoud aan. Ter zake is door de padencommissie van het Gebruikersplatform Bentwoud een voorstel aan Staatsbosbeheer gedaan.
- ✓ De padencommissie wil dan ook optimaal betrokken worden bij het eventueel verbeteren van de padenstructuur. Zie hiervoor ook de tekeningen.

Bewandelbare paden op Wensenkaart - werkkopie
3 dec. 2015 15:44

- Voorlopig NIET aanwezige paden
- Nog ontbrekende oeververbindingen

- ✓ Het gebied ten westen en oosten van het Schravenwildertpad zou door middel van extra voetpaden beter met elkaar verbonden kunnen worden.
- ✓ Betere fietsverbindingen dragen bij aan meer bezoekers maar het versmelten van gebieden brengt ook onduidelijkheden met zich mee. In het Gouwe bos zijn alle paden gedeeld (fietser en hond). In het Bentwoud zijn juist gescheiden paden.
- ✓ Maak het voor ouderen mogelijk om ook te kunnen fietsen naar plekken in het Bentwoud waar je alleen naar toe mag wandelen. Een soort netwerk van onverharde paden.
- ✓ Het fietspad van richting Moerkapelle naar de Hoogeveenseweg is te smal en zou verbreed moeten worden naar een nieuwe maatvoering.

2. Opwaarderen entrees en recreatieve startpunten

- ✓ Verdere toename van intensieve recreatie moet worden vermeden. Meer aantasting c.q. verstoring (nieuwe provinciale weg) is onwenselijk.
- ✓ Extensieve recreanten zoals wandelaars, fietsers en ruiters hebben en krijgen voldoende ruimte in het Bentwoud. Er is hooguit ruimte voor een beperkt en afgescheiden hondenloopgebied in het oostelijk deel.

3. Versterken natuurbeleving

- ✓ Natuurbeleving en rust staat voor wandelaars op de eerste plaats. Om die reden wordt aan het advies toegevoegd "Gedachtengoed Bentwoud" (GPB 22-30a). Belangrijk is dat aan de RODS in hoofdstuk 7 van het Gedachtengoed Bentwoud inhoud wordt gegeven.
- ✓ De zogeheten natuurkern, een door hekken en water afgescheiden rustgebied, waar een handvol grote grazers rondlopen zou verder nog wat uitgebreid kunnen worden.
- ✓ Mocht de nieuwe provinciale weg toch worden aangelegd dan moet deze afgeschermd worden met een geluidswal, wildraster en een dichtbeboste robuuste groenstrook.
- ✓ De ontwikkeling en verandering van het Bentwoud brengt met zich mee dat nieuwe vogels en andere verdwijnen. Daar moet meer aandacht voor komen om het gebied aantrekkelijk te houden voor vogelaars.
- ✓ Als evenementen plaatsvinden moeten daarvoor duidelijke spelregels zijn zoals geen evenement gedurende de broedtijd.
- ✓ Water is een belangrijk aspect voor het bos. Verken ook mogelijkheden voor waterrecreatie in combinatie met een waterbuffer/opslag. Wellicht kunnen de bestaande waterpartij rond terrein Zeeman en het plan Bentpoort daar een rol in spelen.

- ✓ Extra poelen als natuurlijke overgang van moeras naar bos draagt bij aan een betere natuurbeleving.
- ✓ Ook bij het beheer van het Bentwoud moet er meer aandacht zijn voor het goed inspelen op vogelsoorten die wegblijven als er bijvoorbeeld wilgen zijn verwijderd en niet zijn afgevoerd. Maak gebruik van een deskundige en vraag advies.
- ✓ Aan het beheer dient meer aandacht te worden gegeven waaronder het op tijd verwijderen van wilgenopslag in de natte zones anders verdwijnt de biodiversiteit.
- ✓ Let ook op welke dieren in het Bentwoud gewenst zijn. Dieren die schade aan de natuur veroorzaken (bever b.v.) moeten geweerd worden.
- ✓ Loslopende honden buiten het hondenlosloopgebied hebben voor veel ongelukken gezorgd. Uitbreiding van het gebied waar honden los mogen lopen is ongewenst.
- ✓ Overweeg een oeverwaluwand als er buffers of geluidschermen geplaatst moeten worden. Plaats een ijsvogelwand in het oostelijk deel van het Bentwoud.
- ✓ Zorg dat het terrein niet vertrapt of verstoord wordt bijvoorbeeld in het broedseizoen en maak dat aan de gebruikers duidelijk met b.v. borden.
- ✓ Zorg dat kijkschermen en uitkijktorens op de juiste wijze worden geplaatst met de kijkrichting west en zij-kijkrichtingen naar noord en zuid.
- ✓ Meer natuurlijke oeverstroken, meertjes en poelen verbeterd de natuurwaarde van het Bentwoud.

4. *Initiatieven van (lokale stakeholders faciliteren)*

- ✓ Een betere financiering van het Bentwoud en een grotere participatie van overheden kan leiden tot meer bureaucratie. En brengt het risico met zich mee dat men zich er niet meer verantwoordelijk voor voelt.
- ✓ Ook het omgaan met elkaar als partners in het Bentwoud vraagt om aandachtzaamheid. Ondernemers in en om het Bentwoud zouden zich moeten verenigen en als volwaardig gesprekspartner worden beschouwd voor de eigenaar en beheerder van het gebied.

5. *Aanleggen verbindingen naar omgeving*

- ✓ De waarneming dat het Bentwoud niet is verbonden met andere natuur- en recreatiegebieden is correct en vloeit voort uit de bezuinigingen van 2011. Dit kan als nog worden "gerepareerd door uitvoeren van het oorspronkelijke plan in het oostelijk deel".
- ✓ Nog sterker benadrukken van het grote belang van het realiseren van de ecologische verbindingzones en benoemen van concrete acties. Het benoemen van initiatieven om, in samenwerking tussen individuele eigenaren van aan Bentwoud grenzende agrarische percelen en betrokken burgers, te bezien welke duurzame nieuwe ontwikkelingen er mogelijk zijn.
- ✓ Betere fiets- en wandelverbindingen naar het Gouwe Bos en de Rottemeren maakt het ook voor andere gebruikers tot een interessant natuur en recreatiegebied.

6. *Uitbreiden areaal Bentwoud*

- ✓ Het Bentwoud, een van de weinige robuuste natuurgebieden in de Randstad, moet beschermd worden en daar waar mogelijk verrijkt en vergroot worden.
- ✓ Het Bentwoud moet primair op versterking en bescherming van natuurlijke waarden kunnen rekenen en daar waar mogelijk uitgebreid worden met oppervalk en verbindingen naar andere natuurgebieden.